Valiokuntaneuvosten esittämiä kysymyksiä liittyen HE 113/2025 vp

- Ehdotuksen suhde itsemääräämisoikeuteen ja miten toimitaan, jos asiakas ei halua teknologiaa käyttöön palveluunsa?
    - Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että käyttöön otettavan teknologian soveltuvuus tulee arvioida yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa ja läheisensä tai laillisen edustajansa kanssa asiakkaan palvelutarvetta arvioitaessa ja hänen asiakassuunnitelmaansa laadittaessa.
    - Momentissa säädettäisiin myös edellytyksestä, että asiakkaan mielipide teknologisten ratkaisujen käyttöön pitää selvittää ja asiakkaalle on myös selvitettävä, miten teknologisen ratkaisun käyttäminen vaikuttaa palvelun toteuttamiseen ja mitkä olisivat vaihtoehtoiset palvelun toteuttamistavat ilman teknologiaa.
    - Palvelut perustuvat vapaaehtoisuuteen, mutta kaikessa palveluiden suunnittelussa on huomioitava ensisijaisesti asiakkaan etu.
    - Asiakkaalla ei kuitenkaan ole subjektiivista oikeutta vaatia tiettyä palvelumuotoa, vaan se mitä voidaan tarjota, perustuu aina käytettävissä oleviin palvelutarpeeseen kokonaan tai osin vastaaviin muotoihin. Asiakasta ei saa jättää ilman palveluja missään tilanteessa, jos hän palveluja tarvitsee.
    - Pykälää muutoinkin tarkennettu sellaisen teknologian osalta, joka puuttuu asiakkaan yksityiselämän suojaan, 2 momenttia on entisestään täsmennetty ja lisätty 3 momentti.
    - Tällaisen 2 momentissa tarkoitetun yksityiselämän suojaa rajoittavan teknologian käyttö tulee rajata ajallisesti ja alueellisesti välttämättömään ja sen on oltava välttämätöntä asiakkaan hoidon, huolenpidon ja turvallisuuden turvaamiseksi.
    - Lisätty 4 momenttiin kohta, jossa edellytetään, että teknologian käytössä ja käyttöönotossa tulee huolehtia siitä, että sosiaalihuollon palveluissa henkilöstön määrä vastaa asiakkaan tarpeisiin. Vanhuspalvelulain mukaan teknologialla saisi korvata välitöntä työtä, mutta lain 20 §:n 1 momentin mukaan toimintayksikössä on kuitenkin oltava henkilöstö, joka vastaa henkilöiden määrää ja heidän tarvettaan.
- Mitä jos asiakas ei kykene tekemään päätöksiä itse?
    - Tilanteessa noudatetaan, kuten jo nyt, asiakaslakia, ja erityisesti sen 8 ja 9 §:ää.
- Onko palvelupäätös voimassa toistaiseksi, vai pitäisikö sitä tarkastella määräajoin?
    - Sosiaalihuoltolain 36 §:ssä säädetään, että kun asiakkaan palvelutarvetta arvioidaan, on otettava myös huomioon henkilön tilanteessa tapahtuvat muutokset. Sosiaalihuoltolain 39 §:ssä säädetään, että asiakassuunnitelmaa on tarkastettava tarvittaessa. Näin ollen asiakkaan tilanne ei voi pysyä muuttumattomana, jos hänen palvelutarpeensa muuttuu.
- Voiko lainsäädäntö johtaa siihen, että hyvinvointialue katsoo, että taloudellisten resurssien takia on aina välttämätöntä käyttää teknologiaa?
    - Ehdotuksessa tarkoitettu välttämättömyysarviointi tulee tehdä asiakkaan tarpeiden näkökulmasta eikä hyvinvointialueen käytettävissä olevien taloudellisten resurssien näkökulmasta. Sekä 47 § että 48 §:ään lisättäisiin edellytys, että teknologian käytöstä huolimatta tulee henkilöstön määrän vastata asiakkaiden tarpeisiin.
- Mikä on 47 §:n soveltamisala?
    - Pykälää sovellettaisiin kaikkiin sosiaalipalveluihin eli kaikissa sosiaalihuollon palveluissa voisi käyttää teknologisia ratkaisuja, mutta 2 momentissa tarkoitettuja ratkaisuja voitaisiin käyttää edellytysten niin salliessa ainoastaan kotona tai asumispalve-

luissa. Pykälän 2 ja 3 momentissa on myös lisäedellytyksiä yksityiselämän suojaan puuttuvan teknologian osalta ja lisäksi vielä 4 momentissa säädetään edellytyksistä kaikelle teknologialle.
    - Pykälän 2 momenttia ei sovellettaisi lastensuojelulain nojalla sijoitetun lapsen palveluissa eli momentissa tarkoitettuja ratkaisuja ei saisi silloin käyttää.
- Sovelletaanko 47 §:ää yksityisen tuottamaan sosiaalihuoltoon? Ongelma on se, että yksityiset eivät tee päätöksiä.
    - Yksityiset eivät tee päätöstä, mutta lisätään momenttiin, että palveluntuottajan ja henkilön välisessä sopimuksessa pitää olla tieto 47 §:n 2 momentissa tarkoitetusta ratkaisusta. Valvontalain 3 §:n mukaan mainitussa laissa tarkoitettuja palveluja tuotettaessa yksityisten palveluntuottajien on noudatettava, mitä palvelujen sisällöstä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon yleis- ja erityislainsäädännössä. Siltä osin kuin kyse on täysin yksityisestä sosiaalihuollosta, jossa palvelu perustuu asiakkaan ja palveluntuottajan väliseen sopimukseen, päättää henkilö itse haluaako hän osaa palveluntuottajan tarjoamaa palvelua. Tällöinkin asiakkaan tulisi olla tietoinen palvelun sisällöstä.
- Mikä on 48 §:n soveltamisala ja kuka päättää ja vastaa valvonnasta, jos yksityinen käyttää kameravalvontaa?
    - Noudatetaan samaa taustalla olevaa lainsäädäntöä kuin muutenkin sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisessä, jos hyvinvointialue ulkoistaa palvelun. Hyvinvointialue vastaa omalta osaltaan palvelujen järjestämisestä eli lainmukaisuudesta ja oikeellisuudesta, kun taas palveluntuottaja vastaa siitä, että se tuottaa palvelut lain mukaisesti.
    - Valvontalain 3 §:n mukaan mainitussa laissa tarkoitettuja palveluja tuotettaessa yksityisten palveluntuottajien on noudatettava, mitä palvelujen sisällöstä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon yleis- ja erityislainsäädännössä. Siten myös toteuttaessaan kameravalvontaa, tulisi niiden noudattaa 48 §:ää.
    - Yksityisen palveluntuottajan tulee järjestämislain 58 §:n nojalla tallentaa asiakastiedot palvelun järjestäjän rekisteriin.
- Mikä on henkilötietojen käyttötarkoitus, kun pykälissä säädettäisiin ”Teknologisen ratkaisun käytön yhteydessä käsiteltävät henkilötiedot on rajattava käyttötarkoituksen kannalta välttämättömään.”
    - Käyttötarkoitus on asiakkaan sosiaalipalvelun järjestämisen ja toteuttamisen tehtävä (47 ja 48 §).
    - Asiakastietolakia koskevassa hallituksen esityksessä todetaan (s. 14): ”Lakia sovelletaan kaikkeen sähköiseen asiakastietojen käsittelyyn sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisen ja tuottamisen käyttötarkoituksissa.”
    - Lisätään tämä käyttötarkoitus molempiin pykäliin.
- Tapahtuuko teknologian käytössä automaattista päätöksentekoa? OM katsoo lausunnossaan, että esim. turvaranneke voisi tehdä automatisoidun päätöksen.
    - Ei tapahdu automaattisia päätöksiä. Ehdotettavassa 47 §:n 2 momentissa nimenomaan säädettäisiin, että tietoa välitetään palveluntuottajalle, joka tarkoittaisi sitä, että palveluntuottaja tekee päätöksen siitä, mitä tietojen perusteella tehdään.